

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого юриста України,
завідувача Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем
забезпечення прав осіб, які постраждали від війни,
Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Ярмиша Олександра Назаровича
на дисертацію Сендецького Володимира Романовича на тему «Кадрове
забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування
судових палат в українських землях», представлену на здобуття ступеня
доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами,
планами, темами.**

У процесі формування України як правової держави вирішальна роль належить судовій гілці влади. Вона є важливим механізмом інтеграції та стабільності, сприяючи збереженню балансу й гармонії в суспільстві. Діяльність судових органів, заснована на принципах верховенства права, забезпечує надійний захист прав і свобод громадян. Окрім цього, судова система гарантує дотримання законних інтересів як юридичних осіб, так і суспільства та держави в цілому.

З моменту здобуття незалежності судова система нашої країни пройшла низку реформ, більшість з яких були спрямовані на зміну її організаційної структури. Водночас питання кадрового забезпечення, надзвичайно важливе для перспективної якості правосуддя, залишалося менш пріоритетним. Нині національна судова система потребує сучасних підходів до кадрової політики, що враховували б актуальні суспільні процеси, міжнародний досвід та професіоналізм кадрів, які реалізують принципи справедливості й верховенства права. Окрім цього, важливо подолати існуючі проблеми, пов'язані з професійною діяльністю суддів та працівників судових апаратів.

Вирішення питань кадрового забезпечення системи правосуддя висококваліфікованими фахівцями значною мірою залежить від впровадження сучасних освітніх технологій у розроблення концепцій навчання юристів. При цьому необхідний ретельний аналіз попереднього досвіду теоретичної освіти та

практичної підготовки юристів для його творчого переосмислення й адаптації до сучасних умов. Особливий інтерес становить механізм підготовки кадрів в умовах судової реформи 1864 року.

Аналіз історичного досвіду впровадження кадрової реформи в рамках судової системи 1864 року набуває особливого значення в сучасному контексті. Глибоке дослідження цієї тематики може слугувати джерелом корисних уроків і сприяти розвитку національної судової структури. Це дозволить не лише запобігти повторенню минулих помилок, але й ефективно використовувати здобутки попередніх поколінь юристів для вирішення актуальних викликів сьогодення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена також її інтеграцією в науково-дослідну діяльність кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Університету економіки та права «КРОК». Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (державний реєстраційний номер 0118U001384), що підтверджує її повну відповідність актуальним завданням сучасної науки у сфері захисту прав людини та розбудови демократичної правової держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій автора дозволяє стверджувати, що отримані в ході дослідження результати є науково обґрунтованими, достовірними та повністю відповідають задекларованим цілям і завданням. Це стало можливим завдяки обґрунтованому застосуванню комплексу загальнонаукових та спеціалізованих методів наукового пізнання, які гарантували високий рівень здійсненого аналізу.

У роботі чітко окреслено об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері правосуддя в їхньому історичному вимірі, а предметом дослідження стали законодавчі норми у сфері кадрового

забезпечення судової реформи 1864 р. на основі досвіду функціонування судових палат в українських землях у кінці XIX – на початку XX ст.

Метою дисертації є здійснення комплексного історико-правового аналізу кадрового забезпечення судової реформи 1864 р. на основі досвіду функціонування судових палат в українських землях у кінці XIX – на початку XX ст.

Для досягнення поставленої мети дисертантом визначено та послідовно вирішено комплекс взаємопов'язаних наукових завдань, зокрема: простежено причини та передумови судової реформи 1864 р.; охарактеризовано принципи та основні інститути судової реформи; досліджено особливості запровадження судової реформи; розкрито специфіку створення Харківської судової палати; висвітлено особливості заснування Одеської судової палати; розглянуто специфіку створення Київської судової палати; проаналізовано принципи добору кадрів на посаду судді; охарактеризовано кадровий склад інституту присяжних засідателів; досліджено вимоги до персонального складу судових слідчих; розглянуто кваліфікаційні вимоги органів прокуратури; розкрито специфіку кадрового наповнення адвокатури; проаналізовано критерії відбору судових приставів; встановлено особливості кадрового забезпечення системи нотаріату.

Методологічна основа дисертаційного дослідження базується на комплексному використанні загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Вибір і застосування цих методів було обумовлено метою дослідження, поставленими завданнями, а також специфікою об'єкта і предмета аналізу.

Застосування такої методології дозволило автору структурно впорядкувати виклад матеріалу, здійснити глибоке дослідження історичних, нормативних і доктринальних джерел, загальна кількість яких склала 203 найменування. Це забезпечило можливість формулювання науково обґрунтованих, логічно послідовних висновків і практичних рекомендацій.

Таким чином, положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертації, характеризуються високим рівнем наукової обґрунтованості,

логічною узгодженістю та практичною значущістю, що свідчить про завершеність та академічну цілісність виконаного дослідження.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів не викликає сумнівів і полягає в тому, що дисертація Сендецького В. Р. є першим у вітчизняній юридичній науці дослідженням, де на матеріалах функціонування судових палат в українських землях у кінці XIX – на початку XX ст. здійснено комплексний історико-правовий аналіз кадрового забезпечення судової реформи 1864 р.

Серед найбільш значимих висновків, що становлять основу наукової новизни роботи та варті підтримки, слід відзначити такі: вперше встановлено, що судова реформа 1864 р. сприяла формуванню нової судової служби, що включала запровадження юридичної професії, появу численних спеціалізованих видань юридичного спрямування, а також започаткування діяльності наукових юридичних товариств, що стало основою для подальшого становлення й удосконалення правової системи; охарактеризовано, що основна проблема незадовільної роботи судової системи в дореформений період полягала не лише у недосконалості законодавчої бази, але й у низькому професійному рівні та моральній недоброчесності суддів і судових чиновників, а її вирішення визначало потребу підготовки за короткий проміжок часу значної когорти освічених, компетентних і моральних юристів; проаналізовано, що поява професійних юристів нового типу стала справжнім розривом із усталеними інституційними традиціями російської імперії, для якої впродовж тривалого часу характерним було беззаперечне домінування виконавчої влади, у той час як судова влада займала другорядну роль; доведено, що імперський самодержавний режим, хоча й проголошував західноєвропейські принципи функціонування судової системи, на практиці повною мірою їх не сприймав, самодержавство поєднувало прагнення впровадження законності та порядку в державі з паралельною боротьбою проти того ж порядку та законності у випадках, коли це могло обмежити абсолютну волю монарха.

Таким чином, досягнуті результати дисертаційного дослідження Сендецького В. Р., що винесені на захист, є достатньо обґрунтованими та відзначаються належним ступенем наукової новизни і практичної значущості.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 7 наукових працях: 3 статті опубліковано у наукових періодичних виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз (дві з них написані автором у співавторстві), 1 наукову статтю опубліковано у закордонному виданні, що проіндексоване у базі даних Scopus (у співавторстві), а також 3 публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння дисертантом методології наукового дослідження свідчить використання, обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, сукупності загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Так, метод системного аналізу застосовувався для вивчення правових засад реформування судової системи середини XIX століття (підрозділи 1.1, 1.2). Використання історичного методу надало змогу простежити причини та передумови судової реформи 1864 року, а також виявити особливості створення судових палат в українських губерніях російської імперії (підрозділ 1.1, розділ 2). Інституційний метод дозволив глибше зрозуміти специфіку діяльності судових установ, які функціонували на українських землях (підрозділ 1.2, розділ 2). Завдяки структурно-функціональному методу було здійснено аналіз практичної роботи судових органів після запровадження реформи (підрозділ 1.3, розділ 2). Застосування історико-порівняльного методу послужило основою для з'ясування сутності ключових явищ, що були предметом дослідження, з їх подальшим порівнянням із попередніми історичними етапами (підрозділи 1.1, 1.3, розділ 2). Нормативно-порівняльний метод уможливив ретельний аналіз

підходів до формування кадрового забезпечення судової реформи (підрозділ 1.2, розділ 3). Завдяки порівняльно-правовому аналізу здійснено всебічне дослідження законодавчої бази з точки зору регулювання кадрових питань судової реформи (розділ 3). Формально-юридичний метод забезпечив аналіз окремих положень нормативно-правових актів, у яких визначалися організаційно-правові засади кадрового забезпечення судової реформи (підрозділ 1.2, розділи 2 і 3).

Завдяки такій широкій методологічній базі, поставлені дисертантом, задля досягнення мети дисертаційного дослідження, завдання виконані на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та наукових публікацій дає підстави стверджувати про належний рівень фахової підготовки дисертанта, його компетентність у ключових аспектах обраної тематики, а також про обґрунтованість підходів до формулювання мети, завдань, визначення об'єкта, предмета, структури та методології дослідження.

Особливої уваги заслуговує прикладна цінність одержаних результатів. Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції мають практичне значення та можуть бути використані у таких напрямках: у правотворчості – висновки та пропозиції, сформульовані в дисертаційному дослідженні, можуть слугувати основою для підвищення ефективності розроблення нормативно-правових актів, а також для виявлення та усунення наявних прогалин і колізій у чинному законодавстві; у правозастосовній діяльності – результати дослідження матимуть практичну користь у межах реформування судової системи на сучасному етапі державного розвитку України; у науково-дослідній сфері – запропоновані ідеї можуть бути застосовані під час вивчення питань, пов'язаних із реалізацією судової реформи; у навчальному процесі – матеріали роботи стануть корисними для студентів і викладачів у рамках дисциплін «Історія держави і права України», «Історія України», «Історія політичних та правових

вчень», «Політологія», «Теорія держави і права» та спеціалізованих курсів у закладах вищої освіти, а також у процесі написання підручників і навчально-методичних посібників.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Сендецького Володимира Романовича на тему «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях», характеризується цілісністю та завершеністю наукового дослідження, а наявна логічно побудована структура дала змогу розкрити тему та виконати поставлені завдання.

Дисертаційне дослідження складається з анотації, списку публікацій здобувача за темою дисертації, змісту, вступу, трьох розділів, тринадцяти підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг дисертації становить 289 сторінок. Список використаних джерел налічує 203 найменування і займає 21 сторінку.

Анотація дисертаційного дослідження відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації, в якій представлені основні результати дослідження, наукова новизна та практичне значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу, а також відображає основні тези дослідження. Анотація викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження.

Оформлення дисертаційного дослідження виконано у відповідності до Вимог оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 року № 40.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації свідчить про дотримання Сендецьким В. Р. академічної доброчесності. У роботі чітко зазначено джерела запозичених ідей, наукових концепцій і положень, наведено посилання на авторів, використані джерела, а самі положення належно аргументовано в контексті авторського аналізу. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації або

фальсифікації результатів дослідження. Робота написана самостійно, з дотриманням усіх етичних та методологічних вимог, встановлених для досліджень такого рівня та виду.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Ознайомившись зі змістом дисертаційного дослідження, слід позитивно відзначити його наукове та практичне значення. Результати, отримані Сендецьким В. Р., заслуговують високої оцінки. Водночас виникає потреба висловити окремі зауваження та міркування щодо деяких дискусійних положень роботи.

1. У дисертації значну увагу приділено аналізу кадрового наповнення судових палат, що функціонували на українських землях. Однак у викладі матеріалу зберігається певна недовомовленість стосовно принципів і механізмів формування їх кадрового складу. Зокрема, залишається незрозумілим, чи існувала єдина уніфікована модель добору кадрів, яка поширювалася на всі судові палати в межах держави, чи ж процес комплектування персоналу залежав від локальних особливостей кожного регіону, таких як специфіка адміністративного устрою, соціальні чи демографічні чинники, або ж від інших визначальних факторів, що мали вплив на організацію роботи зазначених інституцій. Цей момент заслуговував би на глибше розкриття і конкретизацію в дослідженні, оскільки він має принципове значення для розуміння системи функціонування судової влади в досліджуваній період.

2. У науковій праці автор справедливо вказує на визнання судової реформи як одного з найбільш успішних і структуровано проведених перетворень у період 1860–1870-х років. Описане запровадження нових інститутів безумовно стало стимулом до впровадження певних демократичних змін, які забезпечили міцний фундамент для формування сучасного судоустрою та механізмів правосуддя. У цьому зв'язку постає логічне та надзвичайно важливе запитання: наскільки ці так звані демократичні зміни реально трансформували систему правосуддя? Як саме вони відрізнялися від попереднього, дореформеного підходу до судочинства? Доцільно було б приділити більше уваги конкретним історичним фактам та

інституційним характеристикам, що допомогло б достовірніше оцінити внесок цих змін у загальний розвиток політико-правових порядків.

3. Автором обґрунтовано зазначається, що висновки, сформовані на основі аналізу трансформаційних процесів у Російській імперії другої половини XIX – початку XX століття, можуть стати корисним інструментом для осмислення сучасних викликів і перспектив реформування судової системи. У цьому контексті виникає вкрай актуальне та водночас дискусійне питання: якою мірою історичний досвід імперської судової реформи є релевантним для використання у сучасних умовах? Чи можуть уроки минулого ефективно слугувати орієнтиром для комплексного оновлення правової системи сьогодні? Відповідь на ці питання є важливою як з наукової, так і з практичної точки зору, адже врахування історичних прецедентів може допомогти уникнути повторення помилок та сприяти побудові більш досконалої моделі судочинства.

Водночас висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Сендецького В. Р., і жодним чином не знижують рівень його наукової та практичної значущості. Їхня мета – сприяти поглибленню наукової дискусії під час прилюдного захисту роботи.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці.

Представлена на здобуття ступеня доктора філософії дисертація Сендецького Володимира Романовича на тему: «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях» є самостійною та завершеною науковою працею, яка за актуальністю теми, науковою новизною та обґрунтованістю отриманих результатів має вагоме теоретичне та практичне значення. Основні положення й висновки дисертації повно і належно відображені в опублікованих наукових працях здобувача та повністю відповідають спеціальності 081 Право, а також вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року №44, Вимог до оформлення дисертації, затвердженого наказом МОН України від 12.01.2017 року №40.

Враховуючи викладене, автор дисертації – Сендецький Володимир Романович на підставі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач

**Навчально-наукової лабораторії
дослідження проблем забезпечення
прав осіб, які постраждали від
війни Навчально-наукового
інституту права та інноваційної
освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН
України,
Заслужений юрист України**

Олександр ЯРМИШ

5 червня 2026 року

Підпис Ярмиша О.Н. засвідчую:

Проректор

**Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН